

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 4. Utrùm ea quæ fiunt ex metu, voluntariæ sint, an involuntaria.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

rem potuit & debuit advertere; libera carentia actus positivi, quo vellet audire sacrum, & libera non auditio sacri, sunt illi virtualiter & interpretativè voluntaria in se: scandalum verò ex illa non auditio securum, & quod tenebatur impedire, est illi virtualiter & interpretativè voluntarium in alio, nempe in libera non auditio sacri. Unde peccat non solum contra præceptum Ecclesiæ, sed etiam contra præceptum charitatis.

ARTICULUS III.

Quid sit involuntarium, & quotuplex.

Resp. Involuntarium propriè est illud, quod est contra actualem inclinationem voluntatis, ita ut sit voluntati contrarium, & aliquo illius actu nolitum. Duplex est, nempe involuntarium simpliciter, & involuntarium secundum quid. Involuntarium simpliciter est illud, quod est contra inclinationem voluntatis, quantum est ex se, efficacem ad impediendum illud; ut motus concupiscentiæ, qui voluntate nihil omnino conferente, sed toto affectu reluctantere, insurgit; ut mors, quæ homini planè invito, & affectu, quantum potest, repugnanti inferitur. Involuntarium secundum quid est illud, quod ita displicet secundum aliquam considerationem, ut magis placeat, & efficaciter placeat secundum aliam; unde sic est aliquo actu inefficaci nolitum, ut simul sit volitum efficaciter, & acceptetur alio actu. Sic cum mercator metu naufragii projicit in mare merces suas, quas sibi servatas vellet, projectio illa est secundum quid involuntaria: displicet enim spectata secundum se, sed magis & efficaciter placet spectata ut necessaria ad vitandum naufragium; unde spectata sub hac consideratione, re ipsa acceptatur, & adhibetur ut medium ad hunc finem necessarium. Itaque involuntarium secundum quid non est tale, nisi cum addito diminvente, imò & destruyente rationem involuntarii: nam est absolute & simpliciter voluntarium, quia voluntas illud efficaciter vult & facit, meliusque diceretur voluntarium mixtum involuntario, quia voluntas efficaciter quidem vult & facit illud, sed cum aliqua repugnantia. Sed

Nota. Involuntarium solet vocitari violentum & coactum. Hæc tamen tria, violentum, coactum, & simpliciter involuntarium, exactè loquendo, differunt inter se. Nam violentum propriè est illud, quod est à principio extrinseco contra inclinationem patientis, carentis omni cognitione, ut ascensus lapidis. Unde violentum propriè opponitur soli naturali. Coactum propriè est illud, quod est à principio extrinseco contra inclinationem patientis, habentis solam cognitionem materialem, ut vapulatio canis: unde coactum propriè opponitur soli spontaneo. Denique involuntarium est illud, quod est contra inclinationem aliquam cognoscens cognitione intellectuâli. Jam verò vel est à principio extrinseco voluntati contra efficacem ejus inclinationem, & tunc est involuntarium simpliciter; vel est à principio intrinseco, seu ab ipsa voluntate, sed contra aliquam ejus inclinationem inefficacem, & tunc est involuntarium secundum quid. Sed ex dictis

Collige. 1. Actus tam elicitos, quam imperatos, posse esse involuntarios secundum quid: nam re ipsa voluntas sæpè vult & imperat actus aliarum potentiarum sibi subjectarum, cum aliqua repugnantia, & ita sæpè vult & imperat actus aliarum potentiarum sibi subjectarum, contra aliquam suam inclinationem, licet inefficacem. 2. Actus imperatos posse etiam esse involuntarios simpliciter. Nam actus illi possunt à potentis suis exerceri, voluntate nihil omnino conferente, sed è contra toto suo affectu reluctantere, ut patet in motibus concupiscentiæ, quæ voluntate omnino repugnante, potest ab objectis sensibilibus, mediante organo sensus interni, ad actus suos efficaciter determinari. 3. Actus verò

elicitos nunquam posse esse simpliciter involuntarios; quia, cum sint essentialiter vitales tendentiæ voluntatis per illos se ipsam activè perficientis & exercentis circa objectum aliquod, repugnat illos esse à principio voluntati extrinseco, putà à Deo, voluntate nullam vim activam conferente, & toto affectu, quantum potest, reluctantere. Voluntas igitur potest quidem cogi quoad actus imperatos, at non potest etiam à Deo quoad actus elicitos, licet possit ad illos necessitari, quia non repugnat eam ex ineluctabili & antecedenti determinatione intrinseca ad unum se ipsam per actus suos activè perficere; & vitaliter exercere circa objecta ab intellectu propofita.

ARTICULUS IV.

Utrum ea, quæ fiunt ex metu, voluntaria sint, an involuntaria.

Nota 1. Aliud est fieri aliquid ex metu, & aliud fieri cum metu. Aliquid fit ex metu, quando metus est causa illud faciendi, sicut cum mercator ad vitandum naufragium projicit merces suas in mare, projectio mercium fit ex metu naufragii, quia metus naufragii movet mercatorem ad projiciendas merces, & ita causa est projectionis mercium. Aliquid fit cum metu tantum, quando metus non causat actionem, qua illud fit, sed solum eam comitatur. Sic latro, cum furatur timens agit cum metu, non ex metu, quia non metus, sed habendi cupiditas movet eum ad furandum; unde non metus, sed habendi cupiditas causa est cur furetur. Per se autem clarum est, ea, quæ fiunt cum metu, voluntaria esse: unde questio proponitur tantum de iis, quæ fiunt ex metu.

Nota 2. Qui agit ex metu, potest duobus modis velle id, quod agit. 1. diminutè & imperfectè. 2. plenè & perfectè. Vult diminutè tantum, quamvis efficaciter, id quod agit, quando cum efficaci affectu agendi, vi cuius re ipsa agit, habet etiam alium affectum non agendi conditionatum & inefficacem, quo tamen sic actu affectus est, ut non ageret, si abesset causa metuendi. Sic mercator merces suas projiciens in mare ad vitandum naufragium, quod timet, vult tantum diminutè hanc mercium suarum projectionem: nam cum affectu efficaci projiciendi merces, habet alium affectum illas retinendi, qui quidem inefficax est propter instans periculum, sed, sublato illo, esset efficax, & affectui opposito prævaleret. Qui agit ex metu, vult non solum efficaciter, sed etiam plenè & perfectè id, quod agit, quando cum efficaci affectu agendi, nullum alium retinet affectum non agendi, vi cuius, sublato metu, non ageret. Sic penitens, qui ex instinctu Spiritus sancti, ad vitandam gehennam, quam metuit, dolet de peccatis, eaque detestatur, & proponit non peccare de cætero, non solum efficaciter, sed etiam plenè & perfectè vult vitare in posterum omnia mortalia; quia tunc cum efficaci affectu non peccandi propter gehennæ periculum, quod peccando incurritur, non habet alium affectum, vi cuius, sublato gehennæ periculo, peccare vellet, & peccaret. Ad hoc

Nota 3. Quod fit ex metu, quandoque sic fit cum affectu ad oppositum, quandoque non fit. Ratio est, quia efficax affectus, vi cuius aliquid fit ex metu, quandoque compatitur affectum inefficacem non agendi, quandoque non compatitur. Compatitur, quando malum, quod timetur, vitari potest, etiam retento affectu inefficaci non faciendi id, quod fit ad vitandum malum: non compatitur, quando malum, quod timetur, non potest vitari, nisi deposito tali affectu. Sic mercator, qui projicit merces suas in mare ad vitandum naufragium, quod timet, retinet affectum inefficacem non projiciendi merces; quia naufragium, quod timet, & efficaciter intendit vitare, etiam retento illo affectu inefficaci vitari potest; & ita affectus ille inefficax stare potest cum efficaci affectu vitandi naufragium, & ad hunc finem projiciendi,

ciendi merces in mare. At pœnitens, qui cum auxilio interioris gratiæ dolet de peccatis, eaque detestatur, & proponit non peccare de cætero ex affectu efficaci vitandi gehennam, quam timet; nec habet, nec habere potest affectum etiam inefficacem tantum & conditionatum peccandi; quia gehenna, quam timet, & efficaciter intendit hîc & nunc vitare, vitari non potest, nisi abjecto omni omnino affectu ad peccatum, etiam inefficaci & conditionato tantum; cum talis affectus sit peccatum, & inducat reatum gehennæ. Unde affectus peccandi, etiam inefficax & conditionatus tantum, flare non potest cum efficaci affectu hîc & nunc vitandi gehennam, & ad hunc finem non peccandi de cætero. Malè ergo supponunt aliqui, nihil fieri ex metu, nisi cum aliquo affectu ad oppositum.

RESPONSIO I.

Ea, quæ sunt ex metu, sunt absolute & simpliciter voluntaria.

Prob. Illud est voluntarium, quod est à voluntate agente ex cognitione perfecta. Atqui quod fit ex metu, fit à voluntate agente ex cognitione perfecta. Unde quod malè fit ex metu, peccatum est. Ergo, &c.

Obj. Contractus, qui sunt ex metu, non sunt voluntarii. Ergo, &c. *Neg. ant. Probabis.* Si essent voluntarii, obligarent. Atqui non obligant. Ergo, &c. *R. dist. min.* Non obligant, spectato solo jure naturali, *Neg. min.* Non obligant, spectato jure positivo, transeat min. Dico, transeat: nam hoc indiget explicatione, pro qua hæc accipe. 1. Si quis contrahit ex metu levi, contractus tenet non solum jure naturali, sed etiam positivo. 2. Si quis contrahit ex metu gravi, vel, ut alii loquuntur, ex metu cadente in constantem virum; vel metus justè incussus est, vel injustè. Si primum, contractus validus est omni jure. Si secundum, vel est talis naturæ, ut, si statim teneat, non possit postea irritari, & tunc statim irritus est jure humano, ut patet in matrimonio, quod ab initio invalidum est jure Ecclesiastico, si contrahatur ex metu gravi injustè incusso. Vel contractus est talis naturæ, ut etiam, postquam validus fuit, possit irritari, & tunc statim valet etiam jure positivo, sed irritari potest autoritate saltem publica, & is, in cujus favorem factus est, tenetur illum rescindere. Ex his autem apparet, contractum, etiam ex metu gravi factum, voluntarium esse.

RESPONSIO II.

Ea, quæ sunt ex metu, aliquando sunt involuntaria secundum quid, aliquando non sunt.

Prob. Nam ea, quæ sunt ex metu, aliquando fiunt cum aliqua repugnantia, aliquando non. Quando fiunt cum repugnantia, sunt involuntaria secundum quid: quando verò sunt absque omni repugnantia, nullo modo sunt involuntaria. Ergo, &c. *Prob. maj.* Quia quæ sunt ex metu, aliquando fiunt cum affectu inefficaci ad oppositum, aliquando non, & ita aliquando fiunt contra aliquem affectum voluntatis, aliquando non.

ARTICULUS V.

Utrum ea, quæ sunt ex concupiscentia, sint voluntaria, an non.

Nota. Concupiscentia sumitur tribus modis. 1. Pro appetitu materiali, ut est principium passionum, seu immutationum illarum, quæ fiunt in corpore, & quibus voluntas sollicitatur ad prosecutionem boni sensibilis. 2. Pro rebellione habituali, quæ vulgò fomes peccati nuncupatur, hoc est, pro funesta illa habilitate, demeritorie orta ex peccato originali, quam habet appetitus materialis ad crampendum in motus illos, quibus voluntas pellicitur ad prosecutionem bonum sensibile, contra præscriptum rationis. 3. Pro quolibet motu appetitus materialis in bonum sensibile, hoc est, pro qualibet immutatione,

facta in corpore ab appetitu materiali, quæ voluntas ad boni sensibilis prosecutionem sollicitatur. Hæc concupiscentiæ acceptio est hujus loci. Concupiscentia autem sic sumpta, alia est antecedens, alia consequens. Consequens dicitur ea, quæ imperatur à voluntate; antecedens verò, quæ non imperatur, sed ab objecto sensibili, mediante organo sensus interni, excitatur, voluntate nihil planè ad id conferente. Quod autem de concupiscentia antecedente dicemus, à fortiori dicendum erit de consequente.

RESPONSIO I.

Quæ sunt ex concupiscentia etiam antecedente, voluntaria sunt.

Prob. Nam illud voluntarium est, quod fit à voluntate ex prævia cognitione. Atqui quod fit ex concupiscentia antecedente, fit à voluntate ex prævia cognitione. Ergo, &c. Præterea, si concupiscentia antecedens impedit voluntarium, vel quia impedit voluntatem ne velit, vel quia impedit intellectum ne intelligat. Neutrum dici potest. Non primum. Nam è contra concupiscentia antecedens inclinat voluntatem ad volendum. Non secundum. Nam è contra concupiscentia antecedens non potest esse sine actione intellectus, quod sic ostendo. Concupiscentia antecedens non potest esse sine commotione organi sensus interni. Commotio organi sensus interni non potest esse sine actione sensus interni commotionem illam percipientis, Actio sensus interni percipientis commotionem illam, non potest esse sine actione intellectus apprehendentis bonum sensibile, à quo est illa commotio, illudque quæ bonum sensibile voluntati proponentis. Ergo à primo ad ultimum, &c.

RESPONSIO II.

Ea, quæ sunt ex concupiscentia antecedente, nullo modo sunt involuntaria.

Prob. Nam illud dicitur esse aliquo modo involuntarium, quod fit cum aliquo affectu, inefficaci scilicet & conditionato, ad oppositum. Atqui quod fit ex concupiscentia etiam antecedente, nunquam fit cum tali affectu ad oppositum. Voluntas enim consentiens concupiscentiæ antecedenti, deponit omnem affectum ad oppositum. Ut enim ait S. Thomas 1. 2. q. 6. a. 7. ad 2. *In eos, qui agit aliquid per concupiscentiam, sicut est incontinens, non manet prior voluntas, quæ repudiabat illud quod concupiscitur: sed mutatur ad volendum id, quod prius repudiabat. Unde incontinens agit quidem contra id quod proponebat: non autem contra quod nunc vult. Sed timidus regulariter agit contra id quod nunc secundo se vult, licet inefficaciter. Unde quæ sunt ex metu, sunt involuntaria secundum quid, ut probatum est supra.*

RESPONSIO III.

Concupiscentia etiam antecedens non minuit voluntarium.

Prob. Si concupiscentia minuit involuntarium, vel minuit ex parte intellectus, vel ex parte voluntatis. 1. Non minuit ex parte voluntatis. Nam illud non minuit voluntarium ex parte voluntatis, quod inclinat voluntatem ad volendum. Atqui hoc præstat concupiscentia antecedens. Unde fit ut voluntas agens ex concupiscentia, ardentius feratur in bonum sensibile. Ergo, &c. 2. Non minuit ex parte intellectus. Nam concupiscentia non est sine notabili commotione organi sensus interni. Atqui notabilis illa commotio non est sine clara perceptione sensus interni, nec clara perceptio sensus interni sine clara apprehensione intellectus. Ergo cum voluntas agit ex concupiscentia, agit cum clara apprehensione intellectus, & consequenter cum clara propositione objecti, ut boni sensibilis. Ergo, &c.

Imò verò concupiscentia antecedens auget voluntarium. Nam quod fit ex concupiscentia antecedente, fit cum majori inclinatione voluntatis, & ex clariore apprehensione & propositione objecti, saltem

ut